

JOHN DONNE: DÉLBEŒ ALKONYUL,
DÉLBEŒ VIRRAD

A különös életutat bejárt szerző elsősorban szerelmes verseiről ismert. Babits Mihály így írt róla *Az európai irodalom történetében*: „Donne csakugyan kissé különösen kevert égi és földi szépséget, s égi és földi szerelmeket is, ahogyan a középkor óta nemigen volt szokás. S Donne-ban volt is valami középkori, ahogy a test küzdött benne a gondolatral, s egyik sem tudott soha egészen tiszta maradni a másiktól”. Rejtőzködő katolikusból hirtelen vált protestánsná, éppily váratlanul követte titkos házasságát kegyvesztettség és börtön. Meglepetést keltett anglikán pappá szentelése, de még inkább az, hogy kéziratban terjedő költeményeinél nagyobb népszerűségnek örvendtek igehirdetése.

Az öt prédikációt tartalmazó kötet tehát hiányt pótol. Olyan oldaláról mutatja be a szerzőt, amelyet a magyar olvasóközönség eddig kevésbé ismerhetett. Szószékről elhangzott beszédei közül ízelítőt kaphatunk mindazokból, amelyek az egyházi év fontos eseményeihez kapcsolódnak. A fordító bravúrja, hogy vissza tudta adni, élővé tudta tenni a rendkívül nehéz szöveget. Egyszerre kellett ugyanis rendelkeznie az érvelés szolgálatában állnak, s percre sem engedik szem elől téveszteni a valódi célt: az intellektuális hevületű meggyőzést, a megtérésre biztató ostromot. A könyv első prédikációja a fundamentumokról szól, szoltárok segítségével, a második a világi terheket teszi mérlegre, s csekélységük felismerésére biztat, hiszen maga Isten állítja helyre az egyensúlyt. A harmadik, karácsonyi igehirdetés középpontjában Krisztus világossága áll, az ötödikében, a húsvétiban a Feltámadott („aki él és nem lát halált”). A negyedik igehirdetés eredetileg 1622 bjoiti időszakának első péntekén hangzott el a whitehalli templomban. Ebben Donne arra keresi és találja meg a választ, miért sírt Jézus Lázár halálakor. A könnyhullatások különböző fajtáinak összehasonlítása után Krisztus emberi (együttérző), próféta (Jeruzsálem pusztulása feletti) és papi (a bűnösök miatti) könnyeit vizsgálja. A prédikátor szavaiban egységet alkot az igazság forrása, a keresztség szentelt vize és a szem nedvessége. Az egyházatyák kijelentéseit és számos igehelyet fölhasználva

arra buzdítja hallgatóit/olvasóit, mosakodjanak meg Jézus könnyeinek fürdőjében: hogy az emberi nyomorúságok között legyen bennük szeretet, hogy elháríthassák, amennyire tőlük telik, a másokat majdan sújtó csapásokat, s hogy bűneikből megtérjenek. Donne egykori hallgatói közül többen elájultak vagy zokogni kezdtek. Ha a mai befogadók nem is adják át magukat ennyire az érzelmeiknek, a személyes hangú „misztérium- és moralitásdrámák” mindenképpen nagy hatással lesznek rájuk.

A kötetet Ferencz Győző Donne-ról és utóéletéről írt előszava és Murányi Zsuzsa remek borítóterve teszi teljessé. (*Harmat Kiadó*, 1998)

SÁLI ERIKA

EISEMANN GYÖRGY: MIKSZÁTH
KÁLMÁN

A *Klasszikusaink* című irodalomtörténeti sorozat legutóbb megjelent kötete Eisemann György Mikszáth-kismonográfiája. A szerző a *Bévezetésben* leszögezi, hogy napjaink időszerű, sürgető feladata a Mikszáth-életmű újraolvasása, hiszen a szakirodalomban jórészt hiányos a modernség — a posztmodern kérdésfelvetéseinek, szempontjainak érvényesítése. A Mikszáth-olvasatok megújulása mindaddig alig kapott lendületet, érvel Eisemann, sem az irodalmi közvélemény, sem a szélesebb olvasóközönség nem választja el a Mikszáth-szövegeket a 19. századi tradícióktól, azaz korszerűségük nem, vagy csak kevésbé magától értetődő.

Mind a nyolc fejezet a Mikszáth-szakirodalomból közismert szempontot vet fel, így a romantika és realizmus, a történelem fikcionalitása, az anekdota, a különc figurája, a legenda, a regionalitás, az irányregény fogalmi sorban az elemzés tárgykörébe kerülnek. E fogalmak azonban egyetlen esetben sem állnak önmagukban, hanem az irodalomelmélet közismert iskoláinak, elsősorban a hermeneutikának fogalmi apparátusát és műértelmezési szempontjait termékenyen alkalmazva kapnak új helyet, új szerepet a művek értelmezésében. A népszerű és egyúttal vitathatatlan értékű regényeken kívül, mint például a *Szent Péter esernyője*, vagy a *Fekete város* egy-egy eddig háttérben meghúzódó szöveg is a figyelem előterébe kerül, mint a *Galamb a kalitkában*, a *Nemzetes uraimék*, vagy a *Sipsírca*. A „megszokott” irodalmi közvélemény (kánon) módosítására tett ellentétes előjelű javaslat is akad a kismonográfiában,